

27 JAN 2009



FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS

Sosial- og familieavdelingen

Justisdepartementet, Kriminalomsorgsavdelingen
Postboks 8005 Dep.
0030 Oslo

JUSTISDEPARTEMENTET	
27 JAN 2009	
SAKSNR.:	200502517
AVD/KONT/BEH:	K6A/DUS/
DOK.NR.	77
ARKIVKODE	452

Deres ref.: Deres dato: Vår ref.:
2008/23235 S-BFS

Saksbehandler:
Lillian Bøylestad

Dato:
22.01.2009

HØRINGSUTTAELSE – NOU 2008: 15 OM BARN OG STRAFF

Fylkesmannen i Oslo og Akershus viser til departementets brev av 23.10.08 og vedlagte høringsnotat. Vi har gjennomgått høringsnotatet og har følgende kommentarer:

Fylkesmannen ønsker innledningsvis å fremheve hvor viktig det er at rollefordeling og ansvarsområder avklares for de ulike instanser som er involvert i saker hvor barn er dømt for straffbare handlinger. For barnet som enkeltindivid og for samfunnet for øvrig vil den overordnede målsettingen være lik, nemlig forebyggelse av ytterligere kriminalitet og sikre barnet en positiv utvikling. Veien dit avhenger av at de rette tiltakene blir iverksatt til rett tid.

I de tilfeller hvor et barn er dømt for straffbare handlinger er barnet i en vanskelig livssituasjon. Hvordan straffen skal gjennomføres står meget sentralt. Det er en tid der en står i en særlig posisjon ovenfor barnet. Fylkesmannen er opptatt av at denne posisjonen utnyttes optimalt. Det er av stor betydning for barnets videre utvikling at det kommer i kontakt med et apparat med bred kompetanse innen behandling og utvikling.

Fylkesmannen mener derfor det er viktig å prioritere denne gruppen av unge lovbrøyttere med raske og individuelt tilpassede reaksjonsformer. Gjennom vår kontakt med den kommunale barneverntjenesten og de ansatte på barnevernsinstitusjonene, ser vi at det er behov for en klargjøring av den enkelte etats roller, samt styring og koordinering av apparatet rundt disse barna.

Bruk av pågrepelse og varetektsfengsling, jf. punkt 9.2

Fylkesmannen støtter utvalgets vurderinger i at det fortsatt bør være kriminalomsorgen som skal ha det primære ansvaret for varetektsfengsling av barn og at opphold i dagens barneverninstitusjon ikke kan erstatte bruken av varetektsfengsling av barn.

I varetektsperioden vil det være hensynet til etterforskningen, til gjennomføringen av straffesaken og/eller hensynet til å unngå gjentakelse av straffbare forhold som begrunner frihetsberøvelsen. Hensynet til barnets beste vil i disse tilfellene måtte vike for de hensyn som begrunner varetekten. Man er i en fase hvor den straffbare handlingen og gjerningspersonenes tilknytning til denne skal kartlegges, og tiden hvor et barn blir sittende i varetekt skal være så kort som mulig. På denne bakgrunn er vi imot en overføring av ansvaret under varetektsperioden fra kriminalomsorgen til barneverntjenesten, da barneverntjenesten har som hovedoppgave å gi barn omsorg og behandling, mens andre instanser også her vil måtte ivareta hensynet til samfunnets behov for vern.

Vi mener imidlertid at varetektsperioden bør benyttes effektivt til å få kartlagt barnets behov og til å involvere alle aktuelle instanser i det videre arbeidet med barnet. Barneverntjenesten vil være en sentral instans i forhold til dette.

Vi ser at utvalget har foreslått ulike tiltak som skal søke å redusere de skadevirkningene et fengselsopphold vil kunne medføre. Vi støtter forslaget om at barn i varetekt bør prioriteres med hensyn til alle typer tiltak, herunder bør det også vurderes om barnet har behov for en individuell plan.

Forslag om ny § 3-5 i barnevernloven

Utvalget foreslår en lovendring som gir politiet plikt til å varsle barneverntjenesten der det er aktuelt å varetektsfengsle barn. Barneverntjenesten skal på sin side ha plikt til å møte i de aktuelle fengslingsmøtene, samt opplyse retten om det arbeidet som pågår med hensyn til oppfølging av barnet.

Fylkesmannen støtter forslaget om å gi barneverntjenesten en aktiv rolle i fengslingsmøtet. Ved å innføre møteplikt og en plikt for barneverntjenesten til å redegjøre for status i saken, tydeliggjøres barneverntjenestens ansvar ovenfor disse barna. Man sikrer barnverntjenestens fortsatte involvering og oppfølging av barnet, man sikrer at tiltak i barneverntjenesten regner faktisk blir vurdert i spørsmålet om varetektsfengsling, og man fremmer et økt samarbeid mellom barneverntjenesten og politi og påtalemyndighet.

Fylkesmannen vil i denne sammenheng understreke, slik det også pekes på i utredningen, at det forutsettes at nødvendige ressurser følger med den nye oppgaven. Vi ser gjennom vårt tilsyn med det kommunale barnevernet at det foreligger et stort arbeidspress, og en tilføring av midler er etter vår vurdering helt nødvendig for at barneverntjenesten skal kunne settes i stand til å følge opp denne nye oppgaven i tråd med intensjonene i forslaget.

Forslag til endring av straffeprosessloven § 186

Utvalget foreslår at det ikke skal kunne benyttes brev- og besøksforbud ovenfor nær familie der siktede er under 18 år, på bakgrunn av at et slikt forbud anses å være i strid med barnekonvensjonen artikkel 37 (c) annet ledd.

Barnekonvensjonen åpner for at kontakten med familien kan brytes under særlige omstendigheter. Utvalget skriver at dette må tolkes strengt, og bare benyttes i samsvar med hensynet til barnets beste.

Fylkesmannen er i tvil om forslaget. Muligheten til å benytte brev- og besøksforbud vil kunne være hensiktsmessig for ungdom som straks fyller 18 år, mens det vil være mer betenkelig med et slikt forbud overfor de som er yngre. Formålet med brev- og besøksforbud er å hindre bevisforspillelse, herunder at siktede får opplysninger som gir vedkommende motivasjon til å justere sin forklaring. Retten skal vurdere forholdsmessigheten i dette tvangsinngrepet og Fylkesmannen mener således at retten i enkelte tilfeller bør ha muligheten til å vurdere bruk av forbud, avhengig av sakens karakter.

Om bruk av fengsel, jf. punkt 9.5

Fylkesmannen slutter seg til utvalgets forslag om å ikke overføre ansvaret for gjennomføring av straff fra kriminalomsorgen til barneverntjenesten. Vi er også enig i at innholdet i soningen må bedres og at en må tilpasse rammene for soningen til barns særlige behov.

Forvaring, jf. punkt 9.5.4.6

Fylkesmannen er enig i utvalgets vurdering i at en stempling av barn som så farlig at forvarling bør tas i bruk, er svært uheldig i arbeidet med å motivere barnet for endring.

Nytt kapittel 3 i konfliktrådsloven – overføring til ungdomsstormøte

Fylkesmannen stiller seg positiv til utvalgets forslag om å innføre en ny straffereaksjon; overføring til ungdomsstormøte som vilkår ved betinget dom. Vi er opptatt av at barnet raskt skal få en konkret og individuelt tilpasset reaksjon fra samfunnet i forhold til det de har gjort.

En fordel ved dette forslaget vil nettopp være den fleksibilitet dette systemet vil kunne innebære ved at man setter opp vilkår og tiltak særskilt tilpasset det enkelte barn. Vi ser svært positivt på at det også fokuseres på de rettigheter barnet har i forhold til hjelpeapparatet. Dette vil ofte være barn som er svært sårbare, med en komplisert og sammensatt bakgrunn, og som derfor er i behov av hjelp fra flere ulike instanser.

Målgruppen for denne reaksjonsformen er tenkt barn som har begått alvorlig eller gjentatt kriminalitet. Vi stiller i den forbindelse spørsmål om det ikke bør være obligatorisk deltakelse for barneverntjenesten i ungdomsstormøtet. Hvorvidt deltakeren fra barneverntjenesten skal være med i ungdomsteamet, vil deretter bli vurdert i det enkelte tilfelle. Barneverntjenesten er en instans som ofte kan ha vært i kontakt med barnet tidligere og som innehar mye kunnskap om barnets problematikk. Fylkesmannen er opptatt av at barnets omsorgssituasjon klarlegges i ungdomsstormøtet. Her vil barneverntjenesten spille en sentral rolle, særlig i de tilfeller hvor det vil være nødvendig å plassere barnet i en barneverninstitusjon. Slik vi ser det, vil det kun være unntaksvis at det ikke er behov for en representant fra barneverntjenesten i ungdomsstormøtet. Barneverntjenesten bør derfor pålegges å møte.

Fylkesmannen ser at en av utfordringene ved denne løsningen, er reglene om taushetsplikt. Mange av disse barna har som nevnt et stort hjelpebehov og kan ha problemer på flere ulike områder utover den kriminelle aktiviteten, for eksempel innen psykiatri, rus, forhold i hjemmet eller på skolen. For å lykkes med en intensiv og helhetlig satsning, må de ulike involverte instanser samarbeide på tvers og utveksle relevant informasjon. Vi ser at utvalget foreslår å gi deltakerne til ungdomsstormøtet opplysningsplikt om de forhold som berører saken. Ut fra Fylkesmannens vurdering bør reglene rundt taushetsplikten sees nærmere på, slik at taushetsplikten ikke hindrer utveksling av informasjon i ungdomsstormøtet. Ut fra Fylkesmannens erfaring vedrørende problemstillinger knyttet til taushetsplikten, vil en felles veileder rundt dette samarbeidet være av stor betydning.

Gjennomføringen av fengselsoppholdet – soning i små enheter, jf. punkt 9.6.3

Fylkesmannen støtter utvalgets forslag om opprettelse av egne, mindre enheter i hver av regionene som kriminalomsorgen skal ha ansvaret for, og som skal prioritere unge innsatte. Vi ser videre positivt på forslaget om opprettelse av et flerfaglig team i hver av disse, som blant annet skal bestå av en barnevernspedagog. Det er viktig at det etableres et nettverk under soningen som kan stå klar til å ta imot barnet ved løslatelse. Barnet vil da være godt forberedt på hva som vil skje ved løslatelse. Barnevernspedagogen vil ha en sentral rolle ved å blant annet etablere samarbeid med den kommunale barneverntjenesten, slik at aktuelle tiltak blir iverksatt straks barnet blir løslatt.

Fylkesmannen støtter utvalgets forslag om lovfesting av at barnet skal innsettes i den mildeste soningsformen det sikkerhetsmessig er forsvarlig å benytte.

Kartlegging av barnet, jf. punkt 9.7

Fylkesmannen slutter seg til forslaget om kartlegging av alle barn det tas ut tiltale mot, og vi mener at kriminalomsorgen skal foreta dette kartleggingsarbeidet. Slik utvalget skriver, vil kartleggingen være et svært viktig bidrag til å illegge unge domfelte bedre tilpassede straffereaksjoner enn hva som er tilfelle i dag, og på denne bakgrunnen støtter vi utvalgets prinsipp om at barneverntjenesten ikke bør pålegges slike rene strafferettslige oppgaver eller tiltak.

Fylkesmannen ser at utvalget forslår et omfattende kartleggingsarbeid. Det er viktig at de som foretar denne kartleggingen innehar nødvendig kompetanse til å utføre dette arbeidet. Vi vil understreke at vi ser meget positivt på at det legges opp til en slik grundig kartlegging av barnet.

Fylkesmannen registrerer at utvalget reiser en del problemstillinger knyttet til behov for samtykke fra barnet og familien for å kunne foreta kartleggingen. Det er viktig at det jobbes målrettet for å motivere barnet og familien til frivillig deltakelse, da dette dokumentet vil være av stor betydning for barnet.

Tiltak i barneverntjenesten - bruk av tvang ovenfor barn med alvorlige atferdsvansker, jf. punkt 9.9

Utvalget har i sitt arbeid erfart at barneverntjenestens ansatte ofte oppfatter det som uklart hvilke hjemler de har for bruk av tvang ovenfor barn i institusjoner. Gjennom vårt tilsyn har Fylkesmannen også i enkelte tilfeller erfart dette. Vi deler utvalgets bekymring for det uheldige i en slik situasjon, for de ansatte på barneverninstitusjoner, men også for barnet spesielt. Bruk av tvang er av en slik karakter at det kreves klar lovhjemmel. Fylkesmannen ser derfor frem til at Barne- og likestillingsdepartementet snarest kommer med en grundig gjennomgang av rettighetsforskriften.

Behov for økt kunnskap og kompetanse, jf. punkt 9.10

Utvalget ser behovet for økt kunnskap og kompetanse i de sektorer som arbeider med barn som har begått straffbare handlinger. Vi slutter oss til utvalgets syn om at det er nødvendig å øke kompetansen i barneverntjenesten, knyttet til hvilke tiltak som er effektive for de ulike gruppene av barn, og at denne kunnskapen må videreformidles til alle deler av barneverntjenesten.

Avslutningsvis vil vi si at det er av stor betydning for å få positive resultater for denne gruppen barn at det etableres gode samarbeidslinjer i kommunen. Fylkesmannen støtter utvalgets uttalelser om at det er nødvendig at samarbeidet forankres på høyt administrativt nivå, dette gjelder både på sentralt statlig nivå – mellom de ansvarlige departementer, men også tilsvarende i den enkelte kommune. Videre er det viktig at alle de involverte instanser tilføres nødvendige midler til å utføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte for denne gruppen barn.

Med hilsen

Gerd Reinsvollsvveen
avdelingsdirektør

Tove Narud
seksjonssjef

Godkjent og ekspedert i papirform uten underskrift.